

אות

כתב עת לספרות ולתיאוריה

04 גיליון
2014 קיץ

עורכים מיכאל גלזמן, מיכל ארבל, אורי ש. כהן
המערכת אבנר הולצמן, חנה נוה, מנחם פרי, חנה קרונפלד, עוזי שביט
רכזי המערכת חן אדלסבורג, נדב ליניאל
עריכת טקסט דינה הורביץ
עריכה גרפית מיכל סמו־קובץ ויעל ביבר, המשרד לעיצוב גרפי באוניברסיטת תל־אביב

על העטיפה: חיילים בשוחות, מלחמת יום הכיפורים, סני 1973 (אוסף התצלומים הלאומי, מחלקת צילומים,
לשכת העיתונות הממשלתית)

כל הזכויות לפרסום הסיפור "ברמן, למה עשית לי את זה?" שמורות לאמנון דנקר, לדודו גבע ולהוצאת מודן

ot.kipp@gmail.com

© 2014 כל הזכויות שמורות למערכת אות, מרכז קיפ, בניין רוזנברג, אוניברסיטת תל־אביב, תל־אביב 6997801

הוצאת הקיבוץ המאוחד

נדפס ברפוס אליניר

1973 שברים

תמיר להב־רדלמסר

מ.א. 2152510

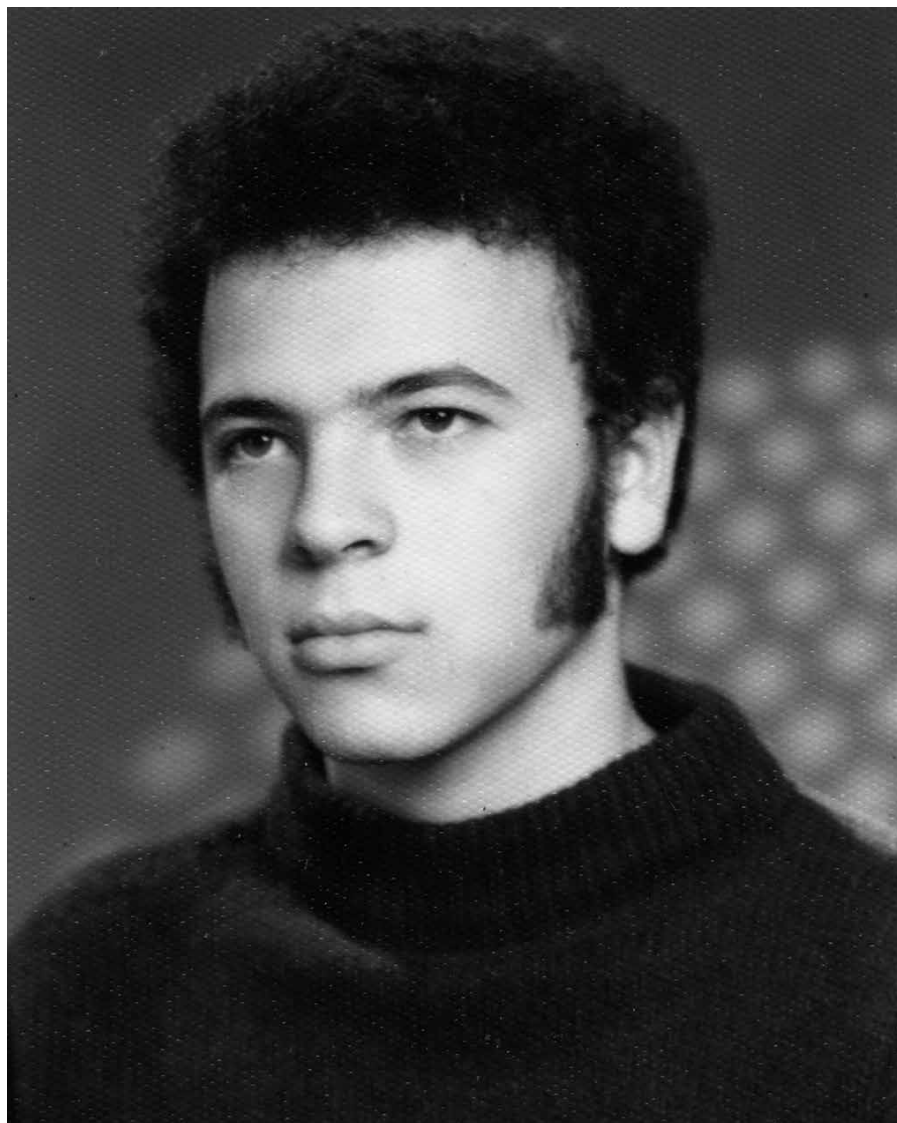
וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוּלָה בָּאָה מֵעֵבֶר הַמְדַבֵּר וַיִּגַע בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַבַּיִת וַיִּפֹּל עַל־הַנְּעָרִים
וַיָּמוּתוּ וְאִמְלֻטָּה וַקֵּ־אֲנִי לְבִדִּי לְהַגִּיד לָךְ

איוב א יט

מה ישאר ממני?
ארבעה קירות
מעט מעות
ילד אחד, רוחות
ובור לכסות.

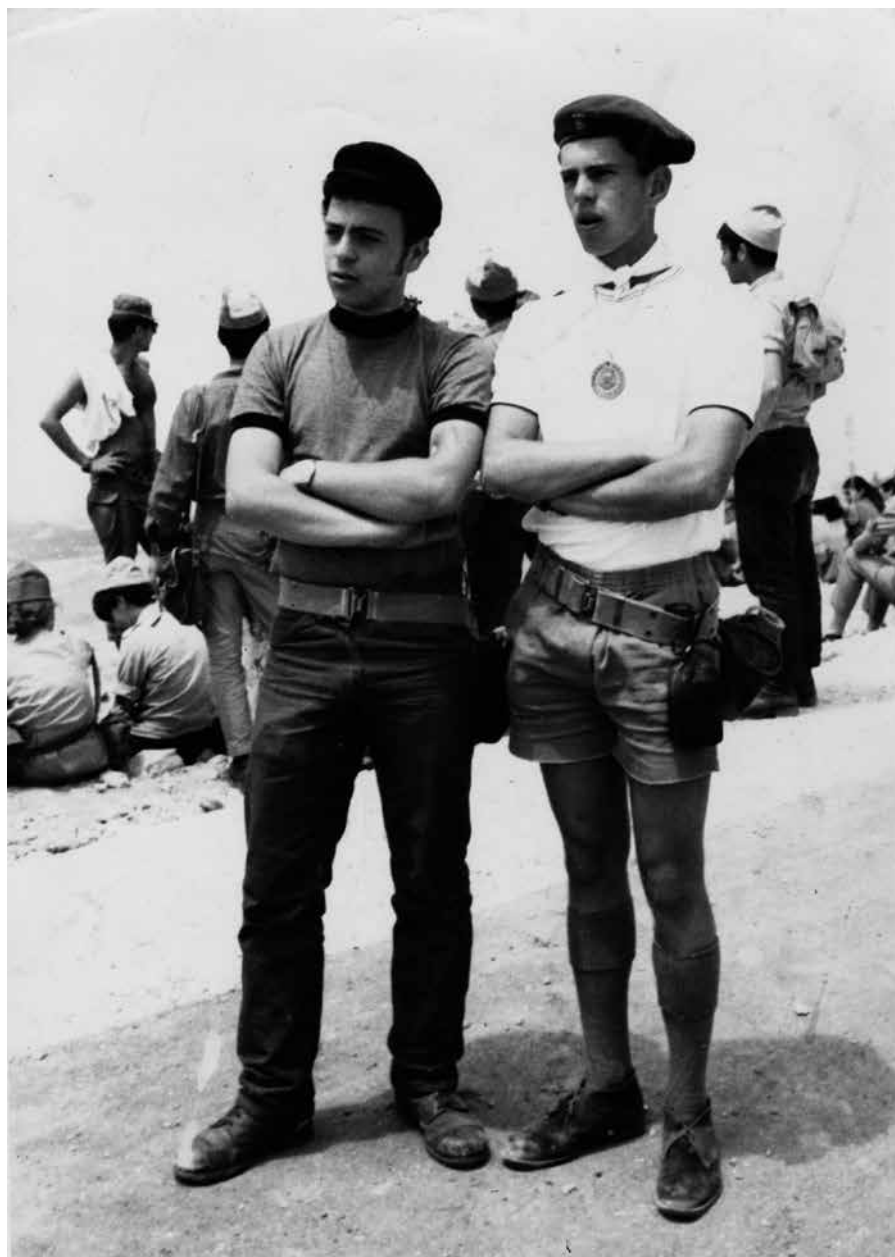
1969 – אני בן שש עשרה ואני רוצה להיות מאיר הר־ציון, אם זה לא אפשרי, אז להיות יצחק שדה. אבא מנסה לשכנע אותי שעדיף להיות עזר ויצמן. הוא גם אומר שבחיל האוויר ישנים על סדינים לבנים.

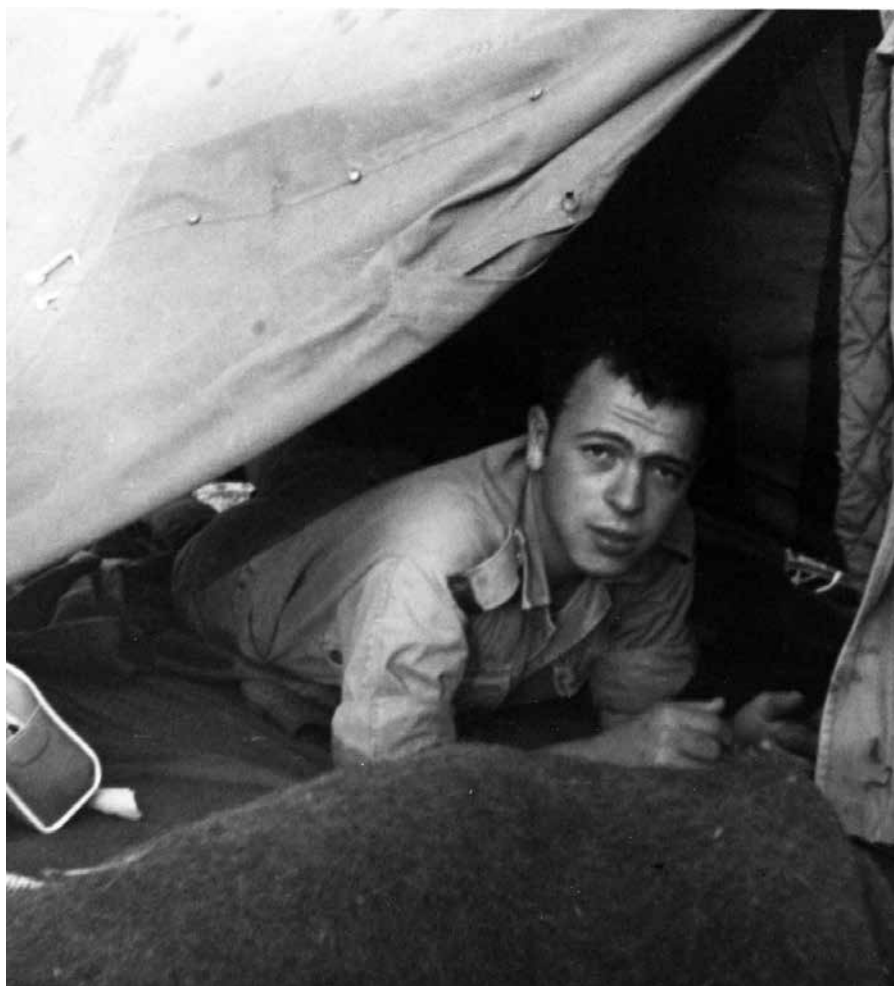
כחודש וחצי לפני שהתותחים, המטוסים, הטנקים, הרובים, המקלעים והטילים המצריים התחילו לירות עלי, קיבלתי חופשה נדירה של ארבעים ושמונה שעות. מהבוקר ועד אחר הצהריים נסעתי מבסיס "טלפטיה" שעל גדת תעלת סואץ ועד למוצב הפיקוד של אבא שלי שבהרצליה פיתוח. המטרה: תחזוקה שוטפת של גגות הבית. השיטה, שלב א: שיוף נמרץ של ארבעת ארגזי הרוח סביב ארבעת הגגות של ארבעת אגפי הבית. השיטה, שלב ב: צביעה של ארגזי הרוח הנ"ל בצבע קייץ חום. מנהלות: חשוב לאתר רעפים שבורים, סדוקים או רופפים. אם נמצאו כאלה – יש להחליפם. האמצעים: נייר לטש, מברשת ברזל, מבחר מברשות שֶׁער, צבע, סולם עץ, פחד גבהים, כובע טמבל. לוו"ז: עד שקיעת החמה בצאת השבת. ואמא הוסיפה: "ואל תשכח לגהץ את המדים שלך לפני שאתה חוזר לצבא ביום ראשון בבוקר."

כששני המהפכנים האלה צולמו (מסע מים לים, 1968), גופתו של צ'ה גווארה עוד הייתה חמה. דריל התגייס שלושה חודשים לפני. כשגמרנו לשאת גופות ולקבור אותן, השתחררנו. דריל חזר לדרום אפריקה, הוא חיפש נחמה בשפת אמו. ואני, בפריז, התכרבלתי בחיקו של היין.

פברואר 1973. שבוע של אימון צליחה עם הנגמ"שים בחוף המזרחי של הכנרת. בימים הלכנו על המים ובלילות התחממנו ארבעה-ארבעה באוהל סירים. כעבור שמונה חודשים שכחנו הכול. צלחנו את המים החשוכים של תעלת סואץ בנסיעה אטית על גשר מתנדנד ומופגז ושכחנו שצריך לפחד.

בחודש האחרון שקעתי בארכיון התמונות שלי. דפדפתי בכל האלבומים ונברתי בקופסאות הקרטון ובארגזים. מצאתי רק תמונה אחת (למעט תמונות ספורות מתקופת הינקות) שבה אמא, אבא ואני מצולמים יחד. על פי התקדמות ההקרחה שלי אני משער שהיא צולמה לקראת תום ימי כסטודנט בסוף שנות השבעים.
צופה חד עיין ישים לב לכך שאני נמנע ממגע עם אמא.
אני רוצה לשכוח שאמא לא חיבקה אותי כשחזרתי מהמלחמה. היא גם לא נישקה.
כשהקשתי, אמא פתחה את הדלת ואצה להכין קפה.

כשהייתי בן אחת עשרה הייתי מאוהב בסופיה לורן. הייתי מאוהב גם ביעקב, אבל עם כל הכבוד לו – סופיה היא סופיה והיא מדברת איטלקית. אמנם ליעקב היה איזה יתרון בולט, אבל לא היו לו את הקמרונות של סופיה.

בימי הקיץ נהגתי לשבת במרפסת חדרי שהשקיפה על הגינה הקטנה שבחזית ביתנו. בכל אחר צהריים עלה הלהג של אמי וחברותיה שנפגשו לקפה עם עוגת טורט ושוחחו על עניינים שברומה של הוליווד והסביבה. כך למדתי שבעצם אותם ימים אהובתי מבקרת בישראל לצילומי הסרט "יהודית". למדתי גם שהיא מתגוררת במלון דן קיסריה, ועוד למדתי שהאלוף אברהם יפה מלווה אותה בימי שהותה בארץ.

בשבת בבוקר נדנדתי לאבא וביקשתי לנסוע לטיול בעתיקות קיסריה. אחרי שאבא השמיע קולות רפים של התנגדות נדחסה המשפחה במכונית הדופין והפליגה מפתח תקוה. כשהגענו לכביש החוף ביקשתי מאבא שיעצור רק לרגע במלון דן קיסריה.

אבא לא הסכים. "אין מה לעשות שם," קבע.

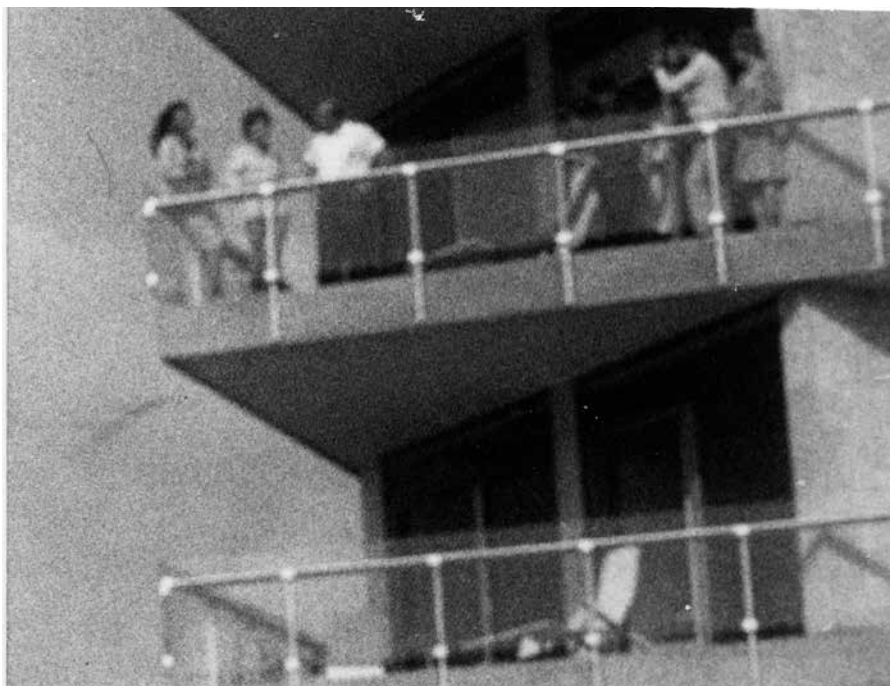
ביקשתי והתחננתי וסורבתי עד שנאלצתי להסביר.

אבא ואמא השתדלו לא לצחוק. אחותי הייתה קטנה מדי.

אבא אמר שאין סיכוי שאראה את סופיה. "היא לא יוצאת מהחדר," פסק כבקיא ויודע הלכות כוכבים. ובכל זאת, כשהגענו, השמש זרחה וסופיה פרחה על המרפסת.

צילמתי אותה (ראשונה משמאל) עם מצלמת הקודאק קְטִינָה הישנה של אבא, וכעסתי, כי כל תשומת הלב שלה הייתה נתונה לגנרל (שלישי משמאל).

מאותו יום דבקתי ביעקב.

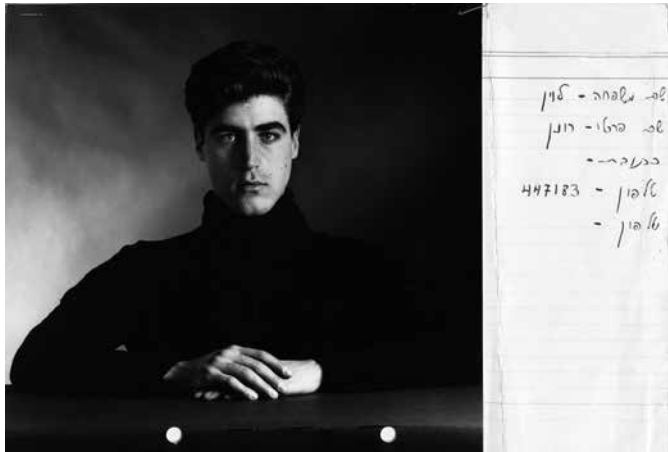
לפני כמה שנים קראתי משייִר על מלחמת יום הכיפורים לפני תלמידי בית ספר תיכון בירושלים. זה היה ביום הזיכרון לחללי צה"ל. אחר כך הלכתי לבקר חבר. לאחר הקפה, העוגה והשיחה פניתי לחזור לביתי. יצאתי מבית חברי ונרעדתי – לא עמד בי כוחי להלך ביום הזיכרון ברחוב ששמו עמק רפאים. מיהרתי להניף את ידי ועצרתי מונית. נכנסתי, התיישבתי על הספסל האחורי וביקשתי להגיע לתל־אביב. הרדיו שידר שירים שהלמו את מצב הרוח. רק כשחלפנו על פני בנייני האומה קראתי את התווית הקטנה שהודבקה בין הדלת הקדמית לאחורית בצדו של הנהג: בעל המונית – ערבי. הנהג, הבן שלו – ערבי. סכרתי את פי וישבתי קפוץ תחת. כשגלשנו בפיתולי שער הגיא בקעה יפה ירקוני מהרדיו ושרה את "באב אל־ואד" (מילים: חיים גורי, לחן: שמואל פרשקו). התפרקתי. צחקתי בקול גדול. משם ועד רחוב אחד העם הנהג ואני פטפטנו עצמנו לדעת. הוא היה חתיך (חבל ששכחתי את שמו).

“O Captain! my Captain! rise up and hear the bells”
Walt Whitman

בליל שבת, לאחר שכביסתי ותליתי את מדי הצבא שלי, הצטרפתי לאבא-אמא-טייסיס-טייסיס-טייסיס ונשותיהם. אין מה לומר – אמנם הם כבר דלילי בלורית ובטנם רופסת, אך למרות זאת הם יותר מלוחים ממלח הארץ. קול נהי מסתלסל בסלון הגדול: “אוי קפטן לויין, מה זה אירע לו, אוי קפטן לויין, הכיצד זה התעמר בו בְּנוּ בן השש עשרה, אוי קפטן לויין קפטן לויין, איך זה החציף פנים והכריז קבל עם-עדה-עולם-אמא-אבא-קפטן-לויין שהוא הומו, הו בן אכזר, אוי לקפטן לויין, אוי לו ואוי לנפשו, אוי לעטרת ראשו ואוי לנו.” כך מקוננים הטייסיס-טייסיס-טייסיס ובוולעים עוד ויסקי (נשותיהם האילמות זוקפות זרת ולוגמות תה וקפה), ואני יושב בקצה הספה וחזי מתרחב ולְבִי מתאהב: “הו נער יקר, הו יפה שכמותך (ברור שהוא יפה, ברור שמטפחת אדומה קשורה לצווארו, אני יודע שכפתורי חולצתו פרומים ועיניו כחולות), עוד ניפגש, אני בטוח, ניפגש גבוה מעל העננים – במחלקת תיירים, במחלקת עסקים, במחלקה הראשונה – ניפגש היכן שהגורל וכרטיסי החינם של אל על יפגישו אותנו, כשניפגש אתיר את הקשר במטפחת האדומה, אחליק את ידי מתחת לחולצתך ונטוס לעבר השקיעה.”

לאחר שנה וחצי
השתחררתי מהצבא,
אחר כך חייתי כמעט
שנתיים בפריז, למדתי
ארבע שנים בירושלים,
ב-1980 עברתי לגור
בתל-אביב והתאהבתי
באיציק. חיינו יחדיו
בדירת שני חדרים
בסמט נורדאו. בימים
ההם הכרתי את צ'יבי,
צלמת עיתונות. באחד
הערבים הלכנו לאכול

ב“צלע בירה” שברחוב בן-יהודה. עוד אנחנו שקועים זה בזה ניגש לשולחננו בחור צעיר והקדים שלום לצ'יבי.

קמתי על רגלי וקבעתי: “אתה הבן של קפטן לויין!”

“נכון. נפגשנו כבר פעם?”

“עוד לא נפגשנו,” עניתי. “אבל אני הוזה אותך שנים רבות.”

לא ראינו זה את זה שוב עד עצם היום הזה.

סוף 1972. חטיבה 14. תעוז, קילומטרים ספורים מתעלת סואץ. קראנו לו "חוות החיות".
למפקד הפלוגה קראו זך, לסגנו קראנו קורט על שום קפדנותו.
המחייכים, משמאל לימין:
הראשון – לוי קושניר, מיליונר, איש עסקים.
השני – עמוס מלכא, ראש אמ"ן לשעבר, אלוף במילואים, איש עסקים.
השלישי – אני, איש פטפוטים.
צר לי, איני זוכר את שמם של שאר המצולמים.

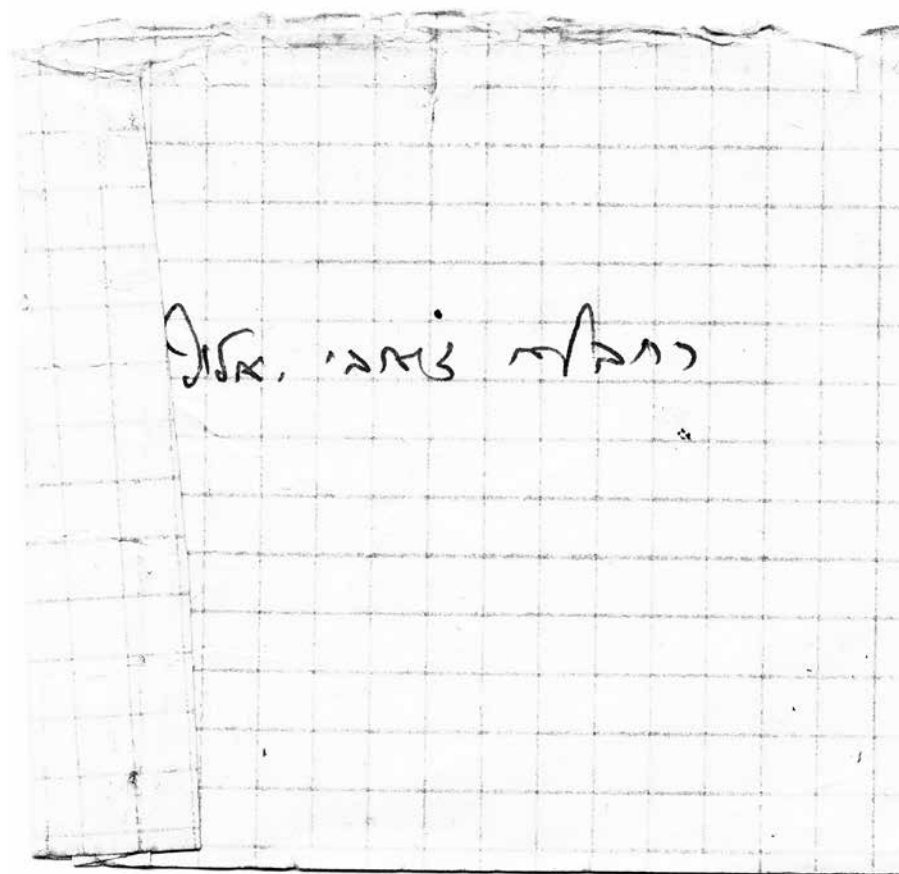

מחנה שבטה, אפריל 1973, קורס מ"כים. כנראה ששוב לא התגלחנו / לא צחצחנו / לא עשינו /
כן עשינו / עשינו רע / לא הצדענו / לא צייתנו, על כן שוב רותקנו ושוב לא יצאנו לחופשת
השבת החודשית.
מימין לשמאל: עמיר בנין, אריק גלבווע, אני והבחור מנתניה ששמו לא נצרב בזיכרוני אבל
גופו השגיב להלל נחקק בי מאוד.
בשבתות כיבסנו תחתונים וגרביים וקראנו בתורות את "לא שם זין", שראה אור כמה חודשים
לפני כן. נדמה לי שהיה זה עמיר שהציע שנכתוב לדן בן-אמון. חידדנו את מוחנו וכתבנו
שבחי-עד לסופר הרגול וגם הבטחנו לו הבטחה נאמנה:
"אנו מצהירים בזאת שלא עולה בדעתנו למות במלחמות אוויליות במדבר המערבי".
הבן זונה לא טרח לענות לנו.
בחודש אוקטובר של אותה שנה כאריות גברנו. חברינו היו כצבי ישראל.

אני לא זוכר איך ומדוע נבחרתי בשנת 1968 להיות חבר בפרלמנט הנוער הארצי; אולי היה זה ניצחוננו המזהיר שנה קודם לכן שגרם לי לרצות להיות מעורב במפעל הציוני ואולי היו אלה מנעמי השלטון שפיתו אותי. כך או כך, מדי חודש זכינו למפגש עם אישיות חשובה ועם שולחנות עמוסים כל טוב. כמה פעמים בשנה יצאנו לסיורי שטח. בייחוד זכור לי הסיור ברמת הגולן, שבשיאו, באולם הקולנוע הנטוש של קונייטרה, שמענו הרצאה מפי דוד (דדו) אלעזר, אלוף פיקוד הצפון. הוא היה דובר רהוט ונואם סוחף. אני גם זוכר עד כמה הוא היה נחרץ כשהסביר שאין מה לחשוש מהפת"ח, שהרי "המתגייסים לשורותינו אינם מתעניינים בשחרור פלסטין אלא הם כפריים עניים שמצטרפים לארגון רק בגלל המשכורת." עוד אני משתכנע והולך וגופו של האלוף נעשה יפה יותר, זקוף יותר, חסון יותר, זוהר יותר – ואילו גופי שלי נעשה נרגש יותר, מתוח יותר, מזיע יותר.

אני לא זוכר דבר מהדברים שנאמרו במפגש שנערך בספרייה העירונית של פתח תקוה עם רחבעם (גנדי) זאבי, אלוף פיקוד המרכז. אתמול מצאתי את הפתק עם חתימת ידו שהטמנתי אז בתחתית אחת מקופסאות התצלומים שלי.

1976-1980: אני סטודנט בבצלאל, וכמו כל חברי אני דלפון מבחירה. אכלתי בבית ואכלתי מעט. לעתים רשמתי סנדוויץ' במזנון של בצלאל. בחורף, כשהיה ממש קר, רשמתי מרק פסוליה עם שתי כפות אורז. לא יותר מפעם בחודש, כשמישהו מאתנו הרגיש חגיגי, הלכנו לאכול במסעדה בנחלאת: "מסעדה מנגן" (מנגן - במלעיל). התפריט היה קבוע: חומוס, פיתה וחמוצים, כרוב ממולא ואורנג'דה. בסוף הארוחה מנגן היה שולף את העיפרון שהיה דחוק מעל אוזנו, עושה חשבון על לוח השיש של השולחן ומיד מוחק עם כף ידו הלחה. תמיד, אבל תמיד, יצא לכל אחד מאתנו לשלם חמש לירות ושמונים אגורות. תמיד עיגלנו לשש לירות. כל שנותי בירושלים הסתכלתי בערגה על "מסעדת מכ"ם" ששכנה ברחוב אגריפס פינת רחוב כ"ח. על גג המסעדה התנוסס פסל של צנחן שחופתו הלכנה פרושה מעליו. רק אחת לשנה חציתי לכדי את המפתן וישבתי ואכלתי לאט ובריכוז.

9/10/1975
ב"ה

מסעדה מנגן

רח' סילה פס' 12
כשר

תפריט		תפריט		תפריט	
ליי	אני	ליי	אני	מ ר ק ים	ס ל ט ים
3		דג סילה		מרק שעועית	
		דג חי	2	אמנה	
3	60	קציצות בשר	2	חומס	
6	60	סנדוויץ' בשר חזון	2	תפריא	
3	60	ריאות כורכבנים		עוף	
7	50	עוף עם תוספות	2		
		קבב			
		כבר			
		שישאים עם			
		סנדל עם			
		סנדל			
5			2		
7		מלחמת אמת	2	סלט חומס	
	80	מסקאות	1	סחינה	
		מיץ כוס		ירקות	
1	80	גוזו	2	חציליק	
2	80	אורינדה	1	כ"ח	
2	20	בירה שחורה		ק"מ	
2	80	בירה לבנה	2		
1	50	בירה גולדסטר	2	אטריות	
1	50	הה	2	אורז	
1	40	קפה	2	כמה	
		מלחמת אמת	2	כרובית	
			2	פולים ירוקים	
			2	שעועית ירוקה	
			2	כרוב ממולא	
			2	קישואים ממולאים	
			2	חצילים מטוגנים	
			2	תפריא מטוגן	
			2	ירקות מיוחדים	

2012: שמונה גברים, פסיכולוגית ועובד סוציאלי יושבים במעגל. זה המפגש הראשון של הקבוצה לטיפול בהלומי קרב (מפקדת קצין רפואה ראשי בתל השומר). מבוכה גדולה ופחד. שתיקה. הראשון שמתנער הוא גבר שחרחר ונמוך קומה שמתחיל לספר את קורותיו בקרב בחווה הסינית. בכל פעם שהסיפור חוסם את גרונו הוא גולש ומספר על בית הוריו. אט-אט שני הסיפורים מתאבכים ומקדירים את חלל החדר. והנה, פתאום, הוא מחייך ומספר על התייצבותו, כבר למחרת יום השחרור מהצבא, לעבודה במסעדה של משפחתו בירושלים, כי ידע, הוא אומר, שאם יאכיל אנשים יבוא מזור לנפשו המעונה. אני קופץ ושואל: "מסעדת מכ"ם באגריפס?" הוא נסער, הופך פניו אלי ודורש לדעת כיצד אני יודע. "כי הקוביה חמוסטה שלך הביאה מנוחה לבטני ומרגוע לנפשי."

הותקפנו, נלחמנו, בלמנו, כתשנו והרגנו. הרסנו, דרסנו, מחצנו, הפגזנו ושרפנו. ירינו, צלפנו וריססנו. צלחנו, איגפנו וכיתרנו – וירינו עוד והרגנו עוד. וניצחנו. ברור שניצחנו. חלקנו ניצחנו. את אלה מאתנו שלא הצליחו לנצח – קברנו. מפעם לפעם, בעיקר בלילות המהבילים של הקיץ, הם נתלים על כנפי מאוורר התקרה, מסתחררים וחוצצים לי לשון.

פברואר 1972. אנחנו עושים את דרכנו מהבקר"ם לטירונות של חיל השריון במחנה רפיה. המשאית פתוחה, הקור עז. הייאוש אכזר יותר. הטירונים לעתיד עושים תחרות אומץ: מי שיהיה מסוגל לכבות סיגריה על כף ידו – הוא המנצח. איש לא הפסיד.

בין אשדוד לבין יד מרדכי נצמדת וליאנט צבאית לאחורי המשאית ולא מצליחה לעקוף. אריק שרון יושב בה לצד הנהג. הוא מבריק מזיעה. האלוף נוטף. אבל עכשיו פברואר, עכשיו קר, כך אני חושב ומלטף את הכווייה שעל קו החיים.

אַרבעים שנה חלפו מאז שנקברתי
 בחולות סיני.
 כבר ארבעים שנה שאני
 זנב
 שנקטע משממית.

צווגים

: 1 מ

אנשים

221	1	הר (פני אביר) שיגא מיץ צובכי, אדמוחן
049	0	צטקס, עבניס, ליצי, בן-מיון, (יגל)
170	1	שילון ציפיק, אצמחי
104	0	אבקובל ציפיק, יום טוב, אגד, אבידנחן, נאמן

247	2	עובי/קבאן, זנויה, וליץ, סק, פין, גוי, יקי
144	2	קנון, נלדי, ישיאל, פיליפ, 13 אב, נחמיה
012	2	היה, יונה, קובין, בנד, אקט (אליה)
253	2	אליה, נסס, חתן, אולסר, (קצבת)

122	3	זוי, יון, ציב, הליפיל, קצבת, (אליה)
140	0	זוסר/אבאן, אהר, סק, אנה, קיס
222	0	אליה, יוסס, חיה, אלן, עזובניץ, צכניץ

גוס - יוש (קצבת + ציפיק) אדמוחן

442-001-200 קט' חו"ס